

**Yhdessä
turvallisesti
netissä**

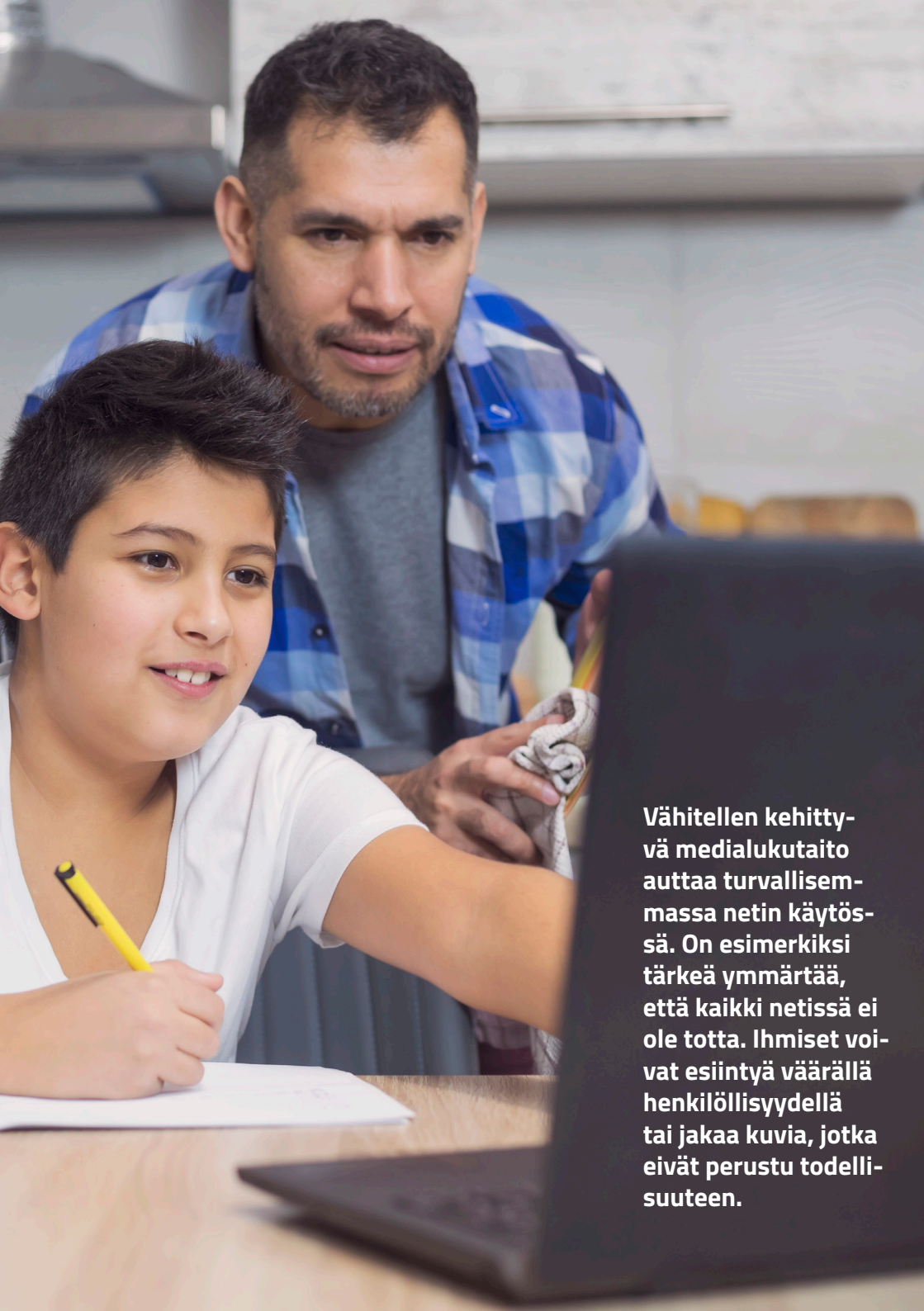
Ota nettiturvallisuus puheeksi lapsen kanssa

Lähes kaikki kouluikäiset lapset Suomessa käyttävät internetiä ja useimmilla on oma älypuhelin. Nettiä käytetään myös kodin ja koulun ulkopuolella. Internetin käyttäminen on tärkeä osa lasten kulttuuria, yhteydenpitoa ja oppimista. Lapsi tarvitsee tietoja ja taitoja käyttääkseen nettiä turvallisesti. Kasvattajien vastuulla on tarjota lapselle suojelua, apua ja tukea. Netin käyttöä pitäisi harjoitella yhdessä.

Erilaiset netin käyttöön liittyvät asiat voivat olla ajankohtaisia eri perheissä. Tämä opas auttaa sinua puhumaan 6–12-vuotiaan lapsen kanssa kolmesta tärkeästä aiheesta: **kiusaamisesta, seksuaalisesta häirinnästä ja seksuaaliväkivallasta** sekä **yksityisyyden suojaamisesta**.

Parasta turvaa tuo lämmin suhde lapsen ja kasvattajien välillä.

- Vahvista lapsen kokemusta siitä, että hän on arvokas ja hyväksytty.
- Ole kiinnostunut lapsen tekemisistä netissä ja puhu asiasta toistuvasti osana arkea. Tutustukaa yhdessä lapsen käyttämiin palveluihin ja sovelluksiin.
- Älä oleta lapsen tietävän kaikkea sosiaalisesta mediasta. Usein lapsi haluaa uskoa olevansa isompi, tietävämpi ja osaavampi kuin onkaan.
- Rohkaise pyytämään apua ja tarjoa itse apua aktiivisesti.
- Ole luottamuksen arvoinen, kun lapsi kääntyy puoleesi ongelmatai hätätilanteessa. Säilytä maltti ja kiitä lasta siitä että hän kertoi asiasta. Auta selvittämään tilanne.

Vähitellen kehittyvä medialukutaito auttaa turvallisemmassa netin käytössä. On esimerkiksi tärkeä ymmärtää, että kaikki netissä ei ole totta. Ihmiset voivat esiintyä väärällä henkilöllisyydellä tai jakaa kuvia, jotka eivät perustu todellisuuteen.

Kiusaaminen

Kiusaamista voi tapahtua kaikkialla missä ihmiset toimivat. Netin välityksellä kiusaamista voivat olla esimerkiksi pilkkaavien tai uhkaavien viestien lähettely, kuvien luvaton levittäminen, toisen nimissä esiintyminen tai sulkeminen pois luokan yhteisestä ryhmästä. Tällainen kiusaaminen on yhtä todellista kuin koulukiusaaminen. Kiusaaminen voi olla myös rikos.

Jos lapsi kertoo kiusaamisesta, usko lasta - älä vähättele asiaa.

Lapsi tarvitsee ohjausta siinä, miten toisten kanssa toimitaan netissä. Viestitellessä ei yleensä näe toisen ilmeitä eikä kuule äänenpainoja. Silloin voi helpommin syntyä väärinkäsityksiä, pahaa mieltä ja riitoja.

Lapsen voi olla vaikea ymmärtää muiden netinkäyttäjien tai julkkisten olevan oikeita, tuntevia ihmisiä. Siksi toisten kuvia ja videoita saatetaan kommentoida ajattelemattoman julmasti.

Näytä itse hyvää esimerkkiä ja kohtelee muita kunnioittavasti myös netissä.

Vinkki

Opasta lasta siinä, miten puhelimen tai tietokoneen näytöstä otetaan kuvakaappaus. Sen avulla viestit saa helposti talteen eivätkä ne pääse häviämään sovelluksesta. Viestien avulla kiusaaminen on helpompi todistaa.

Keskustelun aiheita

- Onko sinua kiusattu? Jos on, mitä tapahtui? Onko asia vielä ajankohtainen?
- Tiedätkö miten toimia, jos joku kiusaa sinua netin kautta? Ikävään viestiin voit ensin vastata vaikka "Lopeta, tuo ei ole kivaa". Jos kiusaaminen silti jatkuu, ei yleensä kannata pitkittää keskustelua. Säilytä viestit ja näytä ne aikuiselle, jotta hän voi auttaa sinua.
- Osaatko estää ei-toivotun henkilön niissä nettipalveluissa joita käytät? Jos et, selvitetään miten se tapahtuu.
- Millainen on mielestäsi hyvää käytöstä netissä?
- Oletko nähnyt netissä ikävää käytöstä tai kiusaamista? Jos olet, missä ja millaista?
- Jos kommentoit toisen kuvia ja videoita, millaisia asioita on kohteliasta sanoa? Millaiset ajatukset on parempi pitää omana tietonaan?
- Tiesitkö, että nettiin julkaistua viestiä tai kuvaa voi olla vaikea tai joskus mahdotonta saada pois? Kannattaa aina harkita mitä julkaisee. Esimerkiksi vihaisena saattaa tehdä mieli kirjoittaa toiselle rumasti, mutta myöhemmin se yleensä kaduttaa.
- Oletko itse käyttäytynyt netissä toisia kohtaan sellaisella tavalla joka ei ollut reilua tai kadutti myöhemmin? Onko asia jo selvitetty?
- Oletko nähnyt tilanteita, joissa joku pahoitti mielensä netissä väärinkäsityksen vuoksi? Selvisikö asia?

Seksuaalinen häirintä ja seksuaaliväkivalta

Kun lapsi käyttää internetiä ilman aikuista, on syytä kertoa, että netissä on myös ihmisiä, jotka tekevät toisille pahaa. Seksuaalinen häirintä on valitettavan yleistä suosituissa sosiaalisen median palveluissa. Pieni osa lapsista on joutunut myös seksuaaliväkivallan uhreiksi. Tekijät voivat olla aikuisia tai itsekin alaikäisiä.

Seksuaalinen häirintä netissä on esimerkiksi seksuaalissävytteisten kommenttien, kuvien, sivustolinkkien ja videoiden jakamista.

Seksuaaliväkivalta taas tarkoittaa tekoja, jotka loukkaavat lapsen seksuaalista koskemattomuutta. Teot voivat sisältää ahdistelua, lähentelyä, koskettelua sekä painostamista tai pakottamista seksuaalisiin tekoihin.

Seksuaaliset teot voivat netissä tapahtua esimerkiksi viestien tai web-kameran välityksellä. Lasta voidaan myös houkuttaa tapaamisiin. Lapsen houkuttelu seksuaalisiin puheisiin ja tekoihin voi alkaa heti tai vasta pitkän viestittelyn jälkeen.

Sillä ei ole väliä, onko lapsi suostunut tekoihin. Vastuu on aina tekijän. Häpeän tunne on kuitenkin tavallinen syy siihen, että lapset eivät kerro kokemastaan aikuiselle. Kasvattajan tehtävä on antaa lapselle sanoja puhua asiasta ja poistaa turha häpeä luomalla turvallinen keskusteluympäristö.

Ota aina yhteyttä poliisiin, jos huomaat että lapsia lähestytään seksuaalisiin aikein. Jo houkuttelu itsessään on rikos. Vaikka oma lapsi selviäisi "säikähdyksellä", tekijä lähestyy luultavasti muitakin lapsia.

Keskustelun aiheita

- Oletko sinä saanut viestejä vieraalta aikuiselta tai itseäsi paljon vanhemmalta nuorelta? Kerro aina luotettavalle aikuiselle niin asia voidaan yhdessä tarkistaa.
- Kerro aina aikuiselle, jos joku, jota et ennen ole tavannut, ehdottaa sinulle tapaamista netin ulkopuolella. Voitte arvioida tilannetta ja aikuinen voi tulla mukaasi, jos tapaaminen vaikuttaa mukavalta.
- Älä itse ota yhteyttä tuntemattomiin kysymättä ensin neuvoa perheen aikuisilta.
- Jos saat seksiaiheisia viestejä, älä poista niitä. Näytä viestit heti aikuiselle. Tällaisia viestejä voivat olla esimerkiksi kuvat toisten pepuista, pippeleistä tai pimpeistä, pyyntö lähettää itsestäsi kuva ilman vaatteita tai uteleminen siitä, mitä sinä tiedät seksistä.
- Ikinä ei ole liian myöhäistä kertoa aikuiselle. Vaikka olisit jo jutellut epäilyttävän tyyppin kanssa, kannattaa asiasta kertoa mahdollisimman pian. Kerro myös, jos aiemmin mukava juttukumppani alkaa käyttäytyä oudosti tai häiritsevästi.
- Älä itse lähetä muille seksiaiheisia viestejä, kuvia tai linkkejä. Vaikka viesti olisi sinusta vitsi, toinen voi kokea sen häirintänä. Toisista lapsista otettujen alastonkuvien tai paljastavien kuvien levittäminen netissä voi olla rikos.
- Jos kuulet, että kaveri on kohdannut netissä ikäviä seksiasioita, kerro siitä aikuiselle ja kannusta kaveriakin kertomaan asiasta kotona tai vaikka opettajalle.
- Tiesithän, että jos lapsi on joutunut häirinnän tai väkivallan uhriksi, syy ei ole koskaan uhrin vaan ainoastaan tekijän?

Tietojen suojaaminen ja yksityisyys

On tärkeä oppia suojelemaan tietoja ja yksityisyyttä netissä. Jos lapsi ei ymmärrä yksityisen ja julkisen eroa, on vaarana että henkilötietoja tai salaisuuksia jakaa vahingossa julkisesti.

Ovatko asetukset kunnossa?

Tarkistakaa, että sovellukset eivät kerää tai jaa enempää tietoa kuin on välttämätöntä. Monet sovellukset esimerkiksi lähettävät tietoa käyttäjän sijainnista, jos sitä ei estetä. Tietokoneen tai mobiililaitteen webkamera kannattaa peittää aina kun se ei ole käytössä.

Julkaistaanko kuvia ja videoita netissä?

Perheissä voi olla eri sääntöjä. Toisten perheiden lasten tietoja tai kuvia ei pidä julkaista kysymättä lupaa sekä lapselta että tämän vanhemmilta. Tietojen ja kuvien julkaisuun netissä liittyy aina mahdollisuus, että joku jakaa ne edelleen. Älä siksi julkaise tai jaa netissä asioita, joiden päätyminen ulkopuolisten nähtäväksi olisi kamalaa.

Mitä itsestä kerrotaan muille?

Jos lapsi käyttää viestisovelluksia tai pelichatteja, tiedättekö, keitä keskusteluryhmiin kuuluu? Tuntemattomille ei kannata kertoa tunnistamiseen johtavia henkilötietoja. Tällaisia ovat esimerkiksi koko nimi ja kotiosoite.

Kunnioita omaa ja toisten yksityisyyttä!

Älä kerro salasanojasi muille äläkä yritä urkkia niitä toisilta. Kannattaa kysyä lupa ennen kuin julkaisee toisesta kuvia tai muita tietoja. Kenes-täkään ei saa julkaista valheita tai sellaisia tietoja, kuvia tai videoita, jotka voisivat aiheuttaa ikävyyksiä tai pilkkaa.

Saako lapsen viestejä lukea?

Joskus voi tuntua houkuttelevalta tarkistaa lapsen viestittelyä. Vies-tintäsalaisuus koskee kuitenkin myös lapsia. Avoimen keskustelun ja vapaaehtoisen näyttämisen tulee olla ensisijainen tapa selvittää lapsen nettitekemisiä. Kuitenkin, jos huoltajalla herää vakava huoli lapsen hyvinvoinnista eikä asia millään muilla keinoin selviä, lapsen yksityisviestit voi lukea ilman lupaakin. Tällöinkään ei kannata toimia salassa vaan kertoa reilusti perusteet asialle.

Aikuinen, suojaa myös omat tietosi.

Käyttävätkö perheen aikuiset ja lapset samaa laitetta? Kannattaa tarkistaa, ettei lasten käyttämään käyttäjätiliin ole kytketty aikuisen luotokorttia tai esimerkiksi Google-tiliä. Muuten on vaarana, että lapset tekevät - vahingossa tai tahallaan - luvattomia ostoksia tai kommentoivat nimissäsi vaikkapa Youtube-videoita.

Yhdessä turvallisesti netissä!

Apua ja tukea maksutta

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Auttavat puhelin- ja nettipalvelut tarjoavat luottamuksellisesti ja nimettömästi tukea myös nettiturvallisuuteen liittyvissä asioissa. Voit ottaa yhteyttä soittamalla, kirjoittamalla tai chattaamalla. Yhteydenottoihin vastaavat MLL:n kouluttamat vapaaehtoiset päivystäjät, joilla on aina tukena MLL:n koulutettu ammattilainen.

www.mll.fi/vanhemmille tai **0800 92277** (vanhemmille)
www.nuortennetti.fi tai **116 111** (lapsille)

Pelastakaa Lapset tarjoaa tietoa ja tukea lapsiin ja digitaaliseen mediaan liittyvissä kysymyksissä. Pelastakaa Lasten ylläpitämä **Nettivihje** on vihjepalvelu, jonka avulla kuka tahansa voi tehdä ilmoituksen internetissä olevasta, lasten seksuaaliseen kaltoinkohteluun liittyvästä laittomasta toiminnasta.

www.pelastakaalapset.fi/lapsetnetissa
www.pelastakaalapset.fi/digi
www.nettivihje.fi

Someturva tarjoaa lainopillista asiantuntemusta sosiaalisen median hankaliin tilanteisiin, kuten kiusaamiseen, häirintään tai uhkailuun.

www.someturva.fi

Jos lapsi on joutunut rikoksen uhriksi, ota yhteys poliisiin.

www.poliisi.fi

Väestöliiton sivuilta löydät tietoa, videoita ja testejä nettiturvallisuudesta.

www.vaestoliitto.fi/nuoret/turvallisuus/media/

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti (KAVI) on tuottanut tämän esitteen. Lakisääteisiin tehtäviimme kuuluvat mm. mediakasvatuksen ja lapsille turvallisemman mediaympäristön edistäminen. Ylläpitämästämme Mediataitokoulu-palvelusta löydät yleistietoa ja tehtäviä medialukutaidosta ja mediassa toimimisesta.

www.mediataitokoulu.fi

Lataa tämä esite.

www.mediataitokoulu.fi/netissa

Tilaa esitettä painettuna.

www.mediataitokoulu.fi/tilaa

